

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Кафедра цивільного права № 1

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»

для студентів II курсу заочного факультету

ЧАСТИНА 1

(обов'язкова)

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Затверджено на засіданні

Вченої ради

протокол № від р.

Ректор

_____ **Анатолій ГЕТЬМАН**

Робоча програма навчальної дисципліни «Цивільне право України». Ч.1: для студентів II курсу заочного факультету здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право», Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2021. 20 с.

Розробники:

Філатова-Білоус Наталія Юліївна, канд. юрид. наук, доцент

Дуденко Тетяна Володимирівна, канд. юрид. наук, доцент

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права № 1 протокол №
11 від 2 вересня 2021 р.

Завідувач кафедри – Борисова Валентина Іванівна,
кандидат юридичних наук, професор

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	5
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	9
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	11
5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання.....	12
6. Педагогічний контроль.....	13
7. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	14

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Цивільне право України» (частина 1) розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни
Кількість кредитів ЄКТС – 6,5	Галузь знань – 08 «Право» Спеціальність – 081 «Право» Рівень освіти – перший (бакалаврський)	За вибором студента
Кількість модулів – 4		Рік підготовки: 2021/2022
		Семестр
Загальна кількість годин – 195		Лекції 16 год.
		Практичні заняття 8 год.
		Самостійна робота 171 год.
		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (іспит)

Мета навчальної дисципліни – формування предметних компетентностей у сфері правового регулювання особистих немайнових та майнових відносин, що становлять предмет цивільного права, через засвоєння основних правових категорій і інститутів загальної частини цивільного права, формування правового мислення, вироблення вмінь тлумачити і аналізувати норми цивільного законодавства, набуття навичок практичного застосування теоретичних знань та цивільно-правових норм до конкретних відносин.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- формування необхідних сучасному юристу комплексу юридичних компетентностей у сфері приватного права;
- засвоєння основних правових категорій та інститутів цивільного права;
- опанування студентами необхідних теоретичних знань у сфері регулювання цивільно-правових відносин;
- освоєння основних джерел цивільного права та актів цивільного законодавства;
- ознайомлення з судовою та іншою практикою застосування норм цивільного законодавства.

Статус навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми: обов'язкова.

Пререквізити: теорія держави та права, історія держави і права зарубіжних країн, історія держави і права України.

Кореквізити: адміністративне право, кримінальне право, державне будівництво і місцеве самоврядування, конституційне право.

Постреквізити: цивільне право частина 2; цивільний процес; сімейне право; договірне право; господарське право; міжнародне приватне право

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН-1	Демонструвати вміння застосовувати норми цивільного права у професійній діяльності.
РН-2	Здійснювати критичний і системний аналіз цивільних правовідносин.
РН-3	Пояснювати природу й зміст основних правових інститутів цивільного права.
РН-4	Виявляти проблеми у правовому регулюванні цивільних правовідносин і пропонувати способи їх вирішення з використанням наявних теоретичних і прикладних знань, здобутих під час вивчення навчальної дисципліни «Цивільне право України» Ч. 1, відповідно до принципів цивільного права.
РН-5	Демонструвати знання і розуміння поділу права на приватне і публічне, поняття цивільного права як приватного права, предмету, методу, функцій та системи цивільного права.

PH-6	Здійснювати системний аналіз джерел цивільного права, знати ієрархію нормативно правових актів, визначати дію цивільного законодавства у часі, просторі та за колом осіб.
PH-7	Пояснювати природу та зміст цивільних правовідносин, характеризувати елементи цивільного правовідношення, підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин.
PH-8	Визначати правосуб'єктність суб'єктів цивільного права.
PH-9	Демонструвати знання та розуміння основних положень щодо фізичної особи як суб'єкта цивільних правовідносин, проаналізувати правоздатність та дієздатність фізичної особи.
PH-10	Характеризувати юридичну особу як суб'єкта цивільних правовідносин.

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності та освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 9. Здатність працювати в міжнародному середовищі.

ЗК10. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

ЗК1.1. Здатність вирішувати проблеми інноваційного характеру.

ЗК 1.2. Здатність оцінювати та підтримувати якість результату професійної і соціальної діяльності.

ЗК 1.3. Здатність формулювати особисту думку та доказово її представляти.

ЗК1.4. Здатність здійснювати медіацію в професійній діяльності.

ЗК 1.5. Здатність до лідерства, відповідальності, ухвалення неупереджених і вмотивованих рішень.

Спеціальних компетентностей:

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

СК1.2. Здатність демонструвати знання й розуміння правових систем в умовах глобалізації.

СК1.3. Здатність розрізняти принципи інститутів публічного і приватного права в юридичній діяльності.

СК1.5. Здатність вирішувати колізійні проблеми правового регулювання суспільних відносин.

Програмних результатів навчання:

ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

ПРН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів

з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

ПРН 4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.

ПРН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

ПРН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

ПРН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

ПРН9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

ПРН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

ПРН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

ПРН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

ПРН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

ПРН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

ПРН 1.1.Визначати індикатори якості й ефективності юридичної

практики.

ПРН 1.2. Демонструвати знання й розуміння проблематики глобалізації в контексті розвитку сучасних правових систем.

ПРН 1.3. Аналізувати механізми публічно-правового і приватно-правового регулювання в юридичній практиці.

ПРН 1.4. Характеризувати особливості інноваційної діяльності та інноваційного менеджменту у правовій сфері.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Поняття цивільного права та суб'єкти цивільних правовідносин

Цивільне право – галузь приватного права. Предмет та метод цивільного права. Джерела цивільного права. Загальна характеристика цивільного права зарубіжних країн. Наука цивільного права і цивільне право як навчальна дисципліна. Поняття, зміст та види цивільних правовідносин.

Суб'єкти цивільних правовідносин. Фізична особа як суб'єкт цивільних правовідносин. Юридична особа як суб'єкт цивільних правовідносин. Держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади як учасники цивільних відносин.

Модуль 2. Об'єкти цивільного права. Правочини і представництво. Здійснення і захист цивільних прав та інтересів.

Об'єкти цивільних прав. Матеріальні та нематеріальні блага як об'єкти цивільних прав. Речі та їх класифікація. Частина речі та складна річ. Головна річ та її приналежність. Продукція, плоди та доходи. Майно. Особисті немайнові права. Цінні папери як об'єкти цивільних прав.

Правочини. Поняття правочину та його ознаки. Види правочинів. Форма правочину. Умови дійсності правочину. Підстави недійсності правочинів. Види недійсних правочинів. Правові наслідки недійсності правочину.

Представництво. Поняття представництва. Відмежування представництва від суміжних правових інститутів. Види представництва.

Поняття довіреності. Форма довіреності. Припинення представництва за довіреністю. Наслідки перевищення представником наданих йому повноважень.

Здійснення і захист цивільних прав та інтересів. Засади здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків. Право на захист цивільних прав та інтересів. Способи захисту цивільних прав та інтересів. Форми захисту цивільних прав та інтересів.

Модуль 3. Цивільно-правова відповідальність. Строки, терміни та позовна давність. Загальна характеристика речового права і права власності.

Цивільно-правова відповідальність. Поняття, ознаки та функції цивільно-правової відповідальності. Підстави та умови цивільно-правової відповідальності. Види цивільно-правової відповідальності. Форми цивільно-правової відповідальності. Обставини, що виключають цивільно-правову відповідальність.

Строки та терміни. Поняття строку та терміну. Види цивільно-правових строків та термінів. Поняття, значення і види позовної давності. Наслідки спливу строку позовної давності.

Речове право і право власності. Загальна характеристика речового права та права власності. Суб'єкти, об'єкти і зміст права власності. Межі і обмеження права власності. Здійснення права власності. Підстави набуття та припинення права власності. Способи набуття та припинення права власності. Момент набуття права власності. Право спільної власності. Види спільної власності. Поділ майна, що перебуває у спільній частковій або спільній сумісній власності. Захист права власності. Види способів захисту права власності. Співвідношення і правила застосування різних способів захисту права власності.

Модуль 4. Спадкове право. Право інтелектуальної власності

Спадкування. Загальні положення про спадкування. Поняття спадкування. Спадковий актив і спадковий пасив. Коло спадкоємців.

Спадкування за заповітом. Обов'язкова частка в спадщині. Спадкування за законом. Здійснення спадкових прав. Оформлення спадщини.

Право інтелектуальної власності. Загальна характеристика права інтелектуальної власності. Суб'єкти, об'єкти і зміст права інтелектуальної власності. Поняття авторського права. Суб'єкти, об'єкти і зміст авторського права. Поняття суміжних прав. Патентне право. Поняття винаходу, корисної моделі та промислового зразку. Строк чинності патенту. Інститут засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг.

4. *Обсяг і структура навчальної дисципліни*

№ п/ п	Дата проведе- ння (згідно з розкла- дом)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Прак- тичні заняття, колоквіум и тощо	Само- стійна робота
		Модуль 1. Поняття цивільного права та суб'єкти цивільних правовідносин				
		Тема 1. Цивільне право – галузь приватного права.	20	2		18
		Тема 2. Суб'єкти цивільних правовідносин	24	2	2	20
		<i>Разом</i>	<i>44</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>38</i>
		Модуль 2. Об'єкти цивільного права. Правочини. Представництво. Здійснення і захист цивільних прав та інтересів				
		Тема 1. Об'єкти цивільних прав	22	2		20
		Тема 2.	24	2	2	20

		Правочини. Представництво. Здійснення і захист прав та інтересів.				
		<i>Разом</i>	<i>44</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>40</i>
		Модуль 3. Цивільно- правова відповідальність. Строки, терміни і позовна давність. Загальна характеристика речового права і права власності.				
		Тема 1. Цивільно- правова відповідальність. Строки, терміни і позовна давність.	26	2		24
		Тема 2. Речове право. Право власності	28	2	2	24
		<i>Разом</i>	<i>52</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>48</i>
		Модуль 4. Спадкове право. Право інтелектуальної власності				
		Тема 1. Спадкове право	29	2	2	25
		Тема 2. Право інтелектуальної власності	22	2		20
		<i>Разом</i>	<i>51</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>45</i>
		Усього годин / кредитів ECTS	195/6,5	16	8	171

**5. Форми педагогічного контролю
та засоби оцінювання результатів навчання**

Поточний контроль знань студентів включає контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних

заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, вирішення практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу, захист есе або реферату за ініціативи студента. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5).

Впродовж семестру студенти виконують завдання для самостійної роботи (самостійне опанування джерелами цивільного права, ознайомлення із навчально-методичною літературою, складання конспектів тощо).

Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є:

- за підсумками осіннього семестру – залік
- за підсумками весняного семестру – іспит.

Оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі результатів підсумкового контролю знань (ПКЗ) – на іспиті.

Підсумковий контроль знань студентів здійснюються у вигляді іспиту. Іспит з «Цивільного права України» Ч.1 проводиться в усній формі. У кожному білеті міститься по три питання.

6. Педагогічний контроль

Шкала підсумкового педагогічного контролю (іспит)

Оцінка за шкалою ECTS	ВИЗНАЧЕННЯ	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ ім. Ярослава Мудрого
A	ВІДМІННО – відмінне виконання, лише 3 незначною кількістю помилок	5	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80-89

С	ДОБРЕ – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75-79
Д	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70-74
Е	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії		60-69
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1-34

8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Основна література

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996. – 1996. - № 30, стаття 141.
2. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 // Офіц. Веб-сайт Верхов. Ради. України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України № 2275-VIII від 6 лютого 2018 // Офіц. Веб-сайт Верхов. Ради. України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
4. Про акціонерні товариства: Закон України № 514-VI від 17.09.2008 // Офіц. Веб-сайт Верхов. Ради. України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#top>

5. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України № 3480-IV від 23 лютого 2006 року // Офіц. Веб-сайт Верхов. Ради. України. Законодавство України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text
6. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII // Офіц. Веб-сайт Верхов. Ради. України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>.
7. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII у ред. Закону України від 01.12.2005 р. № 3161-IV // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство__України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>.
8. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV. Зі змін. в ред. від 04.06.2017 р. // Офіц. Веб-сайт Верхов. Ради. України. Законодавство України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1952-15/page>.
9. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. (у ред. Закону України від 11.07.2001 р.) // Офіц. Веб-сайт Верхов. Ради. України. Законодавство України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/про_авторське_право_і_суміжні_права.
10. Про охорону прав на винаходи та корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-III в ред. Закону України від 05.12.2012 р. // Офіц. Веб-сайт Верхов. Ради. України. Законодавство України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
11. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України № 3688-XII від 15.12.93р // Офіц. Веб-сайт Верхов. Ради. України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text>
12. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5 // Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Додаткова література:

Підручники, навчальні посібники, монографії, статті тощо.

1. Цивільне право України: Підручник: У 2 т. / В.І Борисова. (кер. авт. кол.), Л.М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – 2-ге вид., переробл. та допов. – Х. : Право, 2014. – Т.1. – 656 с.;
2. Цивільне право України: В 2-х томах. Том 1: Підручник /За ред. д-ра юрид. наук, проф. Є.О. Харитоновна, канд. юрид. наук Н.Ю. Голубєвої. – Х.: ТОВ «Одісей», 2008. – 832 с.
3. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т. 1: Загальні положення. Особи / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2020. – 928 с. – (Серія «Коментарі та аналітика»)
4. Цивільний кодекс України : наук.-практ. коментар. Т. 2: Об'єкти. Правочини. Представництво. Строки та терміни. Позовна давність. Особисті немайнові права фізичної особи. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : «ЕКУС», 2021.
5. Цивільний кодекс України : наук.-практ. комент. (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців) : у 12 т. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Страйд, 2011. Т. 5 : Право власності та інші речові права. 454 с.
6. Кузнєцова Н. С. Предмет і система сучасного цивільного права. *Право України*. 2017. № 5. С. 27-35.
7. Майданик Р. А. Предмет цивільного права: розширювальне тлумачення «цивільного права» Європейським судом з прав людини. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. Х. : ХНУ, 2010. № 929 : Серія «Право», Спец. вип. С. 47-50
8. Майданник Р. А. Цивільне право як сфера приватного права України. *Приватне право*. 2013. № 1. С. 65–80
9. Сабодаш Р. Б. Практика Європейського суда по правам человека как источник гражданского права Украины. *Альманах цивилистики* : сб. ст. /

- Київ. нац. ун-т імені Т. Шевченка, Юрид. фак-т, каф. гражд. права. - Київ : Правова єдність, 2015. Вып. 6. С. 112-125 .
10. Спасибо-Фатєєва І. В. «Трансцендентна судова мімікрія» або про принципи права, аналогію закону та права у судовій практиці. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. № 4. С.137–149.
 11. Стефанчук М. Поняття й ознаки правоздатності в сучасній цивільно-правовій доктрині. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 2/1. С. 125-129: http://vjhr.sk/archive/2016_2_1/20.pdf.
 12. Борисова В. Інститут юридичної особи у праві України / В. Борисова // *Право України*. – 2010. – № 12. – С. 25-31.
 13. Борисова В. Питання управління юридичними особами і їх вирішення за чинним законодавством України / В. Борисова // *Там же*. – 2009. – № 5. – С. 113-120.
 14. Крат В. І. Правове регулювання окремих аспектів ліквідації юридичної особи / В. І. Крат // *Нотаріат для вас*. – 2010. – № 9 (131); № 10 (132). – С. 52-57; С. 70-77.
 15. Крат В. І. Особливості правового регулювання філій та представництв / В. І. Крат // *Там же*. – 2010. – № 4 (126); № 5 (127). – С. 31-37; С. 34-42.
 16. *Очерки права компаний : Сборник статей*. Харьков : ЧП «ЭКУС», Сообщество «Цивилистическая платформа». 2019. 408 с.
 17. Спасибо-Фатєєва І.В. Юридичні особи за ЦК України. *Право України*. 2014. № 2. С. 70-79.
 18. Спасибо-Фатєєва І. Деякі розсуди про юридичні особи та їхні організаційно-правові форми / І. Спасибо-Фатєєва // *Право України*. – 2007. – № 2. – С. 118-123.
 19. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): моногр. / Р. О. Стефанчук. – К. : КНТ, 2008. – 626 с.
 20. Ходико Ю. Є. Категорія “нерухома річ” в цивільному праві / Ю. Є. Ходико // *Вісн. госп. судочинства України*. – 2010. – № 3. – С. 97-104.

21. Недійсність правочинів: коментар судової практики / В. І. Крат [та ін.] ; ред. І.В. Спасибо-Фатєєва. Харків : Право, 2018. 264 с.
22. Філатова Н. Ю. Правочини з використанням електронної форми представлення інформації. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац.юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. Вип. 136. С. 40–55.
23. Венедіктова І. В. Захист охоронюваних законом інтересів у цивільному праві : монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 288 с.
24. Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав : проблеми теорії та судової практики : монографія. Київ : Алерта, 2017. 494 с.
25. Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов / под. ред. И.В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2014. 672 с.
26. Карнаух Б. П. Вина як умова цивільно-правової відповідальності : монографія. Харків : Право, 2014. - 224 с.
27. Спасибо-Фатєєва І. В. Контури гражданско-правовой ответственности: обзорный критический анализ. *Гражданское законодательство. Статьи. Комментарии. Практика* / под ред. А. Г. Диденко. Алматы : Раритет, 2017. Вып. 50. С. 301–320.
28. Баранова Л. Самочинне будівництво: правові проблеми та шляхи їх вирішення. Частина 1. Правові підстави визнання будівництва самочинним / Л. Баранова, Г. Михайлов, М. Шульга. *Юрид. радник*. 2007. № 4 (18). С. 56-63.
29. Жилінкова І. Проблеми переходу прав на земельну ділянку при переході права на будівлю (будинок, споруду) / І. Жилінкова, М. Шульга. *Юрид. радник*. 2005. № 2. С. 37-42.
30. Спасибо І. А. Набуття права власності у цивільному праві України : дис. ... канд. юрид. наук. К., 2010. 187 с.
31. Майданик Р. А. Речове право : підручник. К. : Алерта, 2019. 1102 с.

32. Захист права власності. Правові позиції Верховного Суду: коментарі науковців. / за редакцією І.В. Спасибо-Фатєєвої. - Харків: Екус, 2020 – 496 с. – С. 348-436.
33. Харьковская цивилистическая школа: грани наследственного права : монография / под ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков, 2016. 608 с.
34. Печений О. П. Визначення складу спадщини за цивільним законодавством України : окремі проблемні питання. *Вісник Національної асоціації адвокатів України*. 2019. № 6 (54). С. 21-27.
35. Ус М. В. Колізії виключних прав на об'єкти інтелектуальної власності (постановка проблеми). *Юрид. Україна*. 2008. № 7. С. 74-79.
36. Яркіна Н. Є. Спільні права інтелектуальної власності: їх виникнення та здійснення. *Вісн. Акад. прав. наук України*. 2010. № 4. С. 145- 155.
37. Авторське право і суміжні права в умовах євроінтеграційних процесів : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2019. 204 с.
38. Капіца Ю. М. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу: формування, інститути, напрями розвитку. *European Union Intellectual Property Law: Formations, Institutes, Directions of Development* : монографія. Київ : Академперіодика, 2017. 663 с.
39. Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности : монография / [И. В. Спасибо-Фатеева, В. И. Жуков, Н. Е. Яркіна и др.]; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2018. 696 с.
40. Жуков В. И. Правовая охрана объектов научно-технического творчества : учеб. Пособие. Х. : Харьк. юрид. ин-т, 1983. 94 с.

Інтернет-ресурси:

1. Сайт наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – <http://library.nlu.edu.ua/>
2. Офіційний веб-портал Верховної Ради України – <http://rada.gov.ua/>
3. Офіційна сторінка Європейського Союзу – <http://europa.eu>

4. Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу:
<http://reyestr.court.gov.ua>.
5. Офіційний веб-портал Конституційного Суду України -
<https://ccu.gov.ua/>